

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2001/323

Karar Sayısı : 2005/31

Karar Günü : 1.6.2005

Resmi Gazete Tarih-Sayısı : 18.11.2005 - 25997

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Sultanbeyli Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 118. maddesinin 17.10.1996 günlü, 4199 sayılı Yasa ile eklenen beşinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 49. ve 138. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Seyir halindeki araç ile yapılan kaza sonucunda, dikkatsizlik ve tedbirsizlikle asli kusurlu olarak ölüme sebebiyet vermek suçundan açılan davada, Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Mahkeme, itiraz konusu kuralın iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2918 sayılı Yasa'nın 118. maddesinin 4199 sayılı Yasa ile eklenen itiraz konusu beşinci fıkrası şöyledir:

“Ölümlle sonuçlanan trafik kazalarına asli kusurlu olarak sebebiyet veren sürücülerin sürücü belgeleri ise 1 yıl süre ile geri alınır.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 49. ve 138. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Rüştü SÖNMEZ, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın katılmalarıyla 12.6.2001 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, 2918 sayılı Yasa'nın 118. maddesinin itiraz konusu beşinci fıkrasının, emredici bir kural niteliğinde olduğu, sürücü belgesinin geri alınmasında hâkimin takdir hakkının bulunmamasının, Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen, hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre karar vermek ilkesine aykırı olduğu, asli kusurlu olarak ölüme sebebiyet veren sürücüye; asli ceza süresinden fazla fer'i ceza öngörüldüğü, bu durumun eşitsizlik yaratacağı, geçimini sürücülükle sağlayan kişinin sürücü belgesinin 1 yıl süre ile geri alınması sonucu işini kaybedeceği, çalışamayan bir kişinin kendisi ile birlikte ailesinin de refah ve huzurunun bozulacağı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 49. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralla; ölümle sonuçlanan trafik kazalarına asli kusurlu olarak sebebiyet veren sürücülerin sürücü belgelerinin "1 yıl süre ile geri alınacağı" öngörülmektedir.

A- Anayasa'nın 2., 5., 10., 11. ve 49. Maddeleri Yönlerinden İnceleme

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti; insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini gerçekleştiren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasa'nın ve yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir. Bu bağlamda, hukuk devletinde yasa koyucu, yasaların yalnız Anayasa'ya değil, evrensel hukuk ilkelerine de uygun olmasını sağlamakla yükümlüdür.

Anayasa'nın 5. maddesinde de kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin genel durumu, sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri gözönüne alınarak saptanacak ceza politikasına göre belirlenir. Bu nedenle, yasa koyucunun, ceza politikasını, öncelikle Anayasa'nın 2. maddesinde nitelikleri, 5. maddesinde de temel amaç ve görevleri belirtilen hukuk devletine ve adalet ilkesine uygun olarak belirlemesi gerekir. Yasa koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği ve ceza sistemini tamamlayan müesseseler konusunda takdir yetkisine sahiptir. Yasa koyucu, bu takdir yetkisi içinde kamusal düzeni, güven ve huzuru bozan eylemlerden öngördüklerini suç olarak belirleyebilir, bunlara verilecek cezaları tür ve ağırlık olarak saptayabilir ve yine benimsediği ilkeler doğrultusunda bunlar için farklı cezalar öngörebilir; kimi suçların niteliğini, işlenme biçimini, kişi, toplum ve devletin uğraması mümkün zararların içerik ve yoğunluğunu, toplumsal barışın ihlâl derecesini, suçtan zarar görenlerin kimliğini, cezaların caydırıcılığını ve toplumun değer yargılarını dikkate alarak düzenleme yapabilir.

Ceza hukukunda, doğrudan doğruya bir suçun karşılığı olmak üzere öngörülen asli cezaların yanında, asli cezanın etkisini artırmak, suç işlenmesinde caydırıcılığı sağlamak için bu cezaya ek olarak, fer'i ve mütemmim cezalar ile kimi hak yoksunlukları getirilmektedir. Yasa koyucu, asli cezalara bağlı olarak kimi kısıtlılıklar öngörüp öngörmeme konularında da anayasal ilkeler çerçevesinde takdir hakkına sahiptir.

İtiraz konusu kural, toplumu yakından ilgilendiren, can ve mal kaybına neden olarak; insanın maddi ve manevi varlığını, toplumun, refah, huzur ve mutluluğunu etkileyen trafik kazalarının önlenmesi için en etkin tedbir olan trafik cezalarının, caydırıcılık ve etkinlik niteliğine ağırlık kazandırılması amacıyla getirilmiştir. Yasa koyucunun, anayasal sınırları aşmadan takdir yetkisini kullanarak düzenlediği kural, hukuk devleti ilkesine aykırı değildir; Devlet'in Anayasa'nın 5. maddesinde belirlenen temel amaç ve görevleriyle de çalışmamaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesi, birbirleriyle aynı durumda olanlara, ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme, eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı hukuksal eşitlik olup eylemli, mutlak eşitlik değildir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz.

İtiraz konusu kuralla, ölümle sonuçlanan trafik kazalarına asli kusurlu olarak sebebiyet veren sürücüler, sürücü belgelerinin geri alınması yönünden aynı kurala bağlı tutulduğundan eşitlik ilkesine aykırılık görülmemiştir.

Öte yandan, Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın, herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları, işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir.

Yasa koyucu, toplum hayatını yakından ilgilendiren trafik cezalarının caydırıcılık ve etkinlik niteliğine ağırlık kazandırılması amacıyla belirlediği suç ve cezayı, araç kullanma ve dolayısıyla sürücü belgesi ile doğrudan ilgili görmüştür. Sürücü belgesinin geçici süre ile geri alınmasının, çalışma hak ve ödevini engellediğinden söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

B- Anayasa'nın 138. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, yasalara ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verecekleri belirtilmektedir.

Hâkimler, verecekleri hükümlerde, Anayasa'ya, yasalara ve hukukun temel kurallarına dayanacaklar, bu objektif kurallarla birlikte delillerin takdirinde ve bunun sonucunda hükme varışlarında vicdanî kanaatlerine göre hareket edeceklerdir. Hâkim, hangi suça hangi cezanın verileceğini saptarken vicdanî kanaatinden önce Anayasa, yasa ve hukuk kuralları ile bağlıdır; belli anayasal ilkelere bağlı kalmak koşuluyla, tanımlayıp öğelerini belirlediği suç karşılığında

uygulanacak yaptırımların türlerini, ölçülerini, hangi sınırlar içinde uygulanabileceğini, nelerin ne ölçüde hafifletici neden olacaklarını kurala bağlamak yasa koyucunun yetkisindedir.

Hâkimin vicdanî kanaati, ancak delillerin takdirinde, nesnel kuralların yorumunda ve bunların öznel durumlara uygulanmasında rol oynar. Hâkim, Anayasa ve yasa gibi pozitif hukuk kuralları ile hukukun genel ilkelerini uygularken, özellikle, fiilin işlenmiş olup olmadığının, işlenmiş ise ne gibi etkiler altında işlenmiş olduğunun ve suçun hangi ceza kuralı kapsamına girdiğinin saptanmasında, vicdanî kanaatine göre hareket etme durumundadır.

İtiraz konusu kuralda, suç ve ceza yasa ile tanımlanmıştır. Hâkimin takdir hakkı, yasada öngörülen koşullarla sınırlıdır. Ölümle sonuçlanan trafik kazalarına asli kusurlu olarak sebebiyet veren sürücülerin, sürücü belgelerinin 1 yıl süre ile geri alınmasına hükmedilmesi, hâkimin olayın ve delillerin takdiri konusundaki yetkisinin sınırlandırılması anlamına gelmez. Hâkim, vicdanî kanaatine göre karar vermesini önleyecek herhangi bir dış etkenle karşı karşıya değildir. Olayın ve delillerin takdirinde hâkim tamamen bağımsız olup, Anayasa'ya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatine göre hareket edebilme ve cezayı somut olarak uygulama olanağına sahiptir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 138. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

13.10.1983 günlü, 2918 sayılı “Karayolları Trafik Kanunu”nun 118. maddesinin 4199 sayılı Yasa ile eklenen beşinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 1.6.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili

Üye

Üye

Haşim KILIÇ

Sacit ADALI

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Üye

Üye

Tülay TUĞCU

Ahmet AKYALÇIN

Mehmet ERTEN

Üye

Üye

Üye

Mustafa YILDIRIM

Cafer ŞAT

A. Necmi ÖZLER

Esas Sayısı : 2001/323
Karar Sayısı : 2005/31

Üye

Ali GÜZEL

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR